

12.6.2023

Talousarvion 2024 ja taloussuunnitelman 2025 – 2026 laadintaohje

Talousarviota koskevat säännökset

Kuntalain 110 § (410/2015) mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käytötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota.

Yleiset talousnäkymät

Valtiovainministeriön talouskatsauksen mukaan odotukset maailmantalouden kasvusta ovat kohentuneet, kun energian hinnat ovat laskeneet ja Kiinan koronarajoitusten poistaminen on sujunut odotettua paremmin. Samaan aikaan kuitenkin inflaation hidastuminen on ollut ennakoitua hitaampaa, ja keskuspankit ovat nostaneet ohjauskorkoja nopeaan tahtiin. Korkojen nousulla on ollut talouskasvua hidastava vaikutus. Se on näkynyt varsinkin asuntomarkkinoilla ja rakentamisessa. Asuntojen hinnat ovat laskeneet ja asuntorakentaminen vähentynyt monissa maissa, niin myös Suomessa.

Julkisyhteisöjen alijäämä supistui edelleen vuonna 2022 ja se asettui koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Julkisen talouden tasapainottumista edistivät vahva verotulojen kasvu sekä monien päätösperäisten toimien päättyminen. Julkisen talouden vahvistuminen jää väliaikaiseksi. Talous ei kasva vuonna 2023, työllisyys supistuu, korot ovat nousseet ja inflaatio alkaa nyt välittyä julkisiin menoihin. Kaiken tämän seurauksena julkisen talouden rahoitusasema alkaa heikentyä. Lisäksi monet päätösperäiset toimet heikentävät julkista taloutta: näistä merkittävimpiä ovat Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumistoimet. Lisäksi suhdanteiden taustalla julkista taloutta heikentää rakenteellisesti väestön ikääntyminen.

12.6.2023

Pyhäjärven kaupungin talousnäkömät

Pyhäjärven kaupunki on joutunut tasapainottamaan talouttaan vuodesta 2016 alkaen. Talouden tasapainottaminen aloitettiin toimintakulujen kasvamisen sekä valtionosuuksien leikkauksen ansiosta tapahtuneen tulopohjan ohenemisen johdosta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten nousuun on vaikuttanut väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen kasvaminen. Valtionosuudet vähenivät merkittävästi vuonna 2015 valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Valtionosuudet vähenivät kokonaisuudessaan noin 2,3 M€ vuoteen 2014 verrattuna. Myös Pyhäsalmen kaivoksen kaivostoiminnan loppumisen johdosta verotulot ovat vähentyneet merkittävästi.

Hyvinvointialueuudistus muutti kuntien toiminnallista ja taloudellista toimintakenttää merkittävästi. Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Uudistuksesta aiheutui suuria muutoksia myös kuntien verotulo- ja valtionosuuskertymiin. Lisäksi hyvinvointialue sekä alueen kunnat perustivat PPE Kööri Oy:n, jonka tehtävänä on tuottaa ateria- ja puhtauspalveluita alueen kunnille 1.1.2023 alkaen.

Valtiovarainministeriön talouskatsauksessa esille tuodut asiat ovat nähtävissä myös Pyhäjärven kaupungin taloudessa.

Pyhäjärven strategia 2030

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 26.9.2022 § 72 päivitetyn asiakirjan Pyhäjärven kaupunkistrategia 2030. Pyhäjärven uusi strategia ulottuu vuoteen 2030 saakka. Strategia perustuu valmisteluprosessin kautta tunnistettuihin tulevaisuuden muutostekijöihin ja sisältää Pyhäjärven kehittämisen pitkän aikavälin tahtotilan, johon yhteisesti sitoudutaan. Valmistelussa on hyödynnetty kaupunginvaltuuston strategiakyselyä, kuntalaiskyselyä, järjestökyselyä sekä hyvinvointikyselyä.

Pyhäjärven strategian 2030 strategisiksi painopisteiksi on valittu:

1. Infra, osaaminen, saavutettavuus
2. Elinvoima ja hyvinvointi
3. Vahva ja mahdollistava kaupunki
4. Yhteistyö ja vuorovaikutus

Talousarviovalmistelussa otetaan huomioon strategian päivittämiseen liittyvät muutokset.

Kaupunkistrategian painotukset ja tavoitteet tarkennetaan vuosittain talousarvion toiminnallisissa tavoitteissa, joiden valmisteluvastuu kohdennetaan kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja tytäryhtiöille. Talousarviokirjaan valmistellaan tavoitekohtaisesti tarkemmat toimenpiteet ja niiden arvioimiseen soveltuvat mittarit, jotka johdetaan Pyhäjärven strategiasta 2030.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista seurataan aktiivisesti osavuosisikatsauksissa sekä yksityiskohtaisemmin konsernin tilinpäätöksessä. Strategian toteutumista arvioidaan osavuosisikatsauksissa talousarvion toiminnallisten tavoitteiden mittarien avulla.

12.6.2023

Talousarvion laadinnassa tulee kiinnittää erityisesti huomiota toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niiden mittaamiseen. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset. Toimialueiden tulee tarkentaa ja konkretisoida strategian tavoitteita vertailtavuuden ja raportoinnin kehittämiseksi. Mittareiden käyttökelpoisuutta tulee arvioida sekä tarvittaessa lisätä valtuuston ja tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin helpottamiseksi.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan järjestäminen perustuu kunnan perustehtävään, toimintaympäristön analysointiin, kuntastrategiaan sekä toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Riskienhallinta sisältää kunnan tavoitteita uhkaavien riskien tunnistamisen, arvioinnin ja priorisoinnin sekä tuloksellisen hallinnan. Kuntastrategia, toiminnan ja talouden sekä sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tavoitteet tulee yhdistää, jotta riskienhallinta ei muodostuisi erilliseksi toiminnoksi.

Talousarvion laadinnan yhteydessä talousarviossa esitettyihin taloudellisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin liittyvät riskit on tunnistettava ja arvioitava niiden merkitys suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja organisaatioon. Tavoitteiden kannalta merkittävimmät riskit esitetään talousarviossa toimielimittäin ja yhtiöittäin.

Talousarvion laatiminen

Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio otetaan **bruttomääräisenä**. Talousarvion laadinnassa on noudatettava Suomen Kuntaliiton antamaa suositusta Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja –suunnitelma. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa **toimialueille** tulosaluekohtaiset toiminnalliset tavoitteet, sitovat määrärahat, tuloarviot ja tunnusluvut.

Kaupunginhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvat käyttösuunnitelmat.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 29.8.2022 § 60 Talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2023 – 2025. Tasapainottamisohjelman mukaiset tasapainottamistoimenpiteet vuodelle 2024 ovat yhteensä 345.000 euroa. Tuulivoimatuotannosta saatavien kiinteistöverojen määräksi vuonna 2024 on arvioitu noin 0,57 M€. Tuulivoimatuotannosta saatava lisä verotulopohjaan on merkittävässä asemassa Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisessa. Taloustoimikunta jatkaa työtään Pyhäjärven kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden tasapainottamisen hyväksi.

Toimialueiden ja konserniyhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toiminnallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta 2030. Myös taloussuunnitelmavuodet 2025 – 2026 on laadittava mahdollisimman tarkasti.

12.6.2023

Toimintatuotot

Talousarviovalmistelun yhteydessä toimielimet käyvät läpi maksut ja taksat, jotka tarkistetaan yleisen kustannustason kehitystä tai lainsäädännön enimmäistasoa vastaaviksi. Uudet käyttö- ja palvelumaksut valmistellaan ja esitetään talousarvion laadinnan yhteydessä.

Toimintakulut

Pyhäjärven kaupungin talousarvion 2024 laadinnassa lähdetään siitä, että aikaisemmin päätetyt sekä valmistelussa olevat tasapainottamiseen liittyvät toimenpiteet laiteaan täytäntöön talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa. Käyttötalouden uudet menoesitykset on esitettävä sisältäen perustelut ja taloussuunnitelmat.

Vuoden 2024 henkilöstökuluihin varataan 4 %:n korotusvaraus, joka sisältää kunta-alan sopimuskorotukset. Talousarviovuonna 2024 henkilöstölisäyksiin on suhtauduttava pidättyvästi. Hankintoihin suhtaudutaan myös kriittisesti. Palvelujen hankintoja kilpailutetaan aktiivisesti huomioiden mm. kunta- ja seutuyhteistyön sekä ostopalvelujen mahdollisuudet.

Verotulot

Talousarviovalmistelu on rakennettu nykyisiin veroprosentteihin perustuen.

Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentti on ollut 19,75 % vuosina 2007 – 2016. Talouden tasapainottamisohjelman yhteydessä yhtenä tasapainottamistoimenpiteenä on päätetty tuloveroprosentin korottamisesta. Tuloveroprosenttia korotettiin 20,75 %:iin vuonna 2017. Vuosina 2020 – 2022 tuloveroprosentti on ollut 21,75 %.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta annetussa laissa säädettiin kuntien vuoden 2023 tuloveroprosentin leikkausprosentiksi 12,64. Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentiksi määräytyi 9,11 % vuodelle 2023.

Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta pienennettiin yhdellä kolmasosalla ja valtion osuutta kasvatettiin vastaavasti vuonna 2023. Tästä johtuen kuntien yhteisöverotulot pienenevät.

Arvio kunnallisverotuloista vuodelle 2024 on 7,4 M€.

Arvio yhteisöverotuloista vuodelle 2024 on 1,3 M€.

Arvio kiinteistöverotuloista vuodelle 2024 on 1,87 M€.

Valtionosuudet

Kunnan valtionosuusrahoitus koostuu peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta. Sote-uudistuksen yhteydessä myös kuntien valtionosuuksia siirrettiin valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi.

Arvio valtionosuuksista vuodelle 2024 on 3,2 M€. Valtionosuuslaskelmat tarkentuvat syksyn aikana. Lopulliset päätökset vuoden 2024 valtionosuuksista tehdään vuoden 2023 lopussa.

12.6.2023

Osallistuva budjetointi

Osallistuva budjetointi on toimintatapa, jossa asukkaat otetaan mukaan yhteisiä vero-
varoja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallistuvan bud-
jetoinnin toteuttamiseen ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa menetelmää, vaan sitä
voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Pyhäjärven kaupunki toteuttaa vuonna 2024 toi-
menpiteen, joka on osana osallistuvan budjetoinnin toimintamallia. Toimintamallista
päätetään talousarviovalmistelun yhteydessä.

Investoinnit

Vuoden 2024 investointeihin käytetään nettomääräisesti korkeintaan 0,9 M€:a. Vuo-
sien 2025 – 2026 investointiraamit tulevat olemaan vastaavanlaisia. Investointimäärä
täsmentyy talousarvion laadinnan yhteydessä.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt 22.5.2023 § 164, että kirjasto ja monitoimitalon han-
kesuunnittelua tarkistetaan nykypäivän vaatimusten tasalle ja että kaupunginhallitus
antaa teknisille palveluille tehtäväksi kartoittaa hankkeen nykytilanteen mukaiset tar-
peet ja niiden mukaisen kustannusarvion teettämisen valmistelumateriaaliksi. Selvityk-
sen tulee olla valmis 15.9.2023. Kirjasto ja monitoimitaloon liittyvät investointimäärä-
rahat eivät sisälly edellä mainittuun investointiraamiin.

Konserni

Kuntalain mukaan tytäryhteisöön kohdistuvalla omistajaohjauksella on huolehdittava
siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin koko-
naisuus. Talousarviossa ja -suunnitelmassa esitetään omana kokonaisuutenaan kun-
takonsernin kannalta olennaisia tulevia tapahtumia ja niiden taloudellisia vaikutuksia.
Tällaisia voivat olla konserniyhteisöjen investoinnit, yhtiöjärjestelyt, myönnettävät ja
realisoituvat takaukset ja muut vastuut ja velvoitteet.

Tytäryhtiöille annetaan valmisteluvastuu tavoitteiden johtamisesta Pyhäjärven kaupun-
kistrategiasta 2030. Tytäryhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toimin-
nallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta 2030.
Myös taloussuunnitelmavuosien 2025 - 2026 tuloslaskelmat on laadittava mahdollisim-
man tarkasti.

Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2023 mennessä annettujen
taulukkojen mukaisesti.

Talousarvion muuttaminen

Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

12.6.2023

Valmistelun aikataulu

Kaupunginhallitus linjaa talousarvion laadintaohjeet 12.6.2023.

Toimialueet antavat ehdotukset talousarvioksi ja taloussuunnitelmaksi syyskuun aikana, viimeistään lokakuun alussa. Johtoryhmä käy läpi talousarviot ja -suunnitelmat ennen lautakuntakäsittelyä.

Johtoryhmän ja kaupunginhallituksen talousarviovalmisteluun varataan aikaa lokakuun ja marraskuun aikana.

Kaupunginvaltuusto päättää veroprosenteista viimeistään lokakuun lopussa. Kiinteistöverolain mukaan kunnan tulee ilmoittaa kiinteistöveroprosentit Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

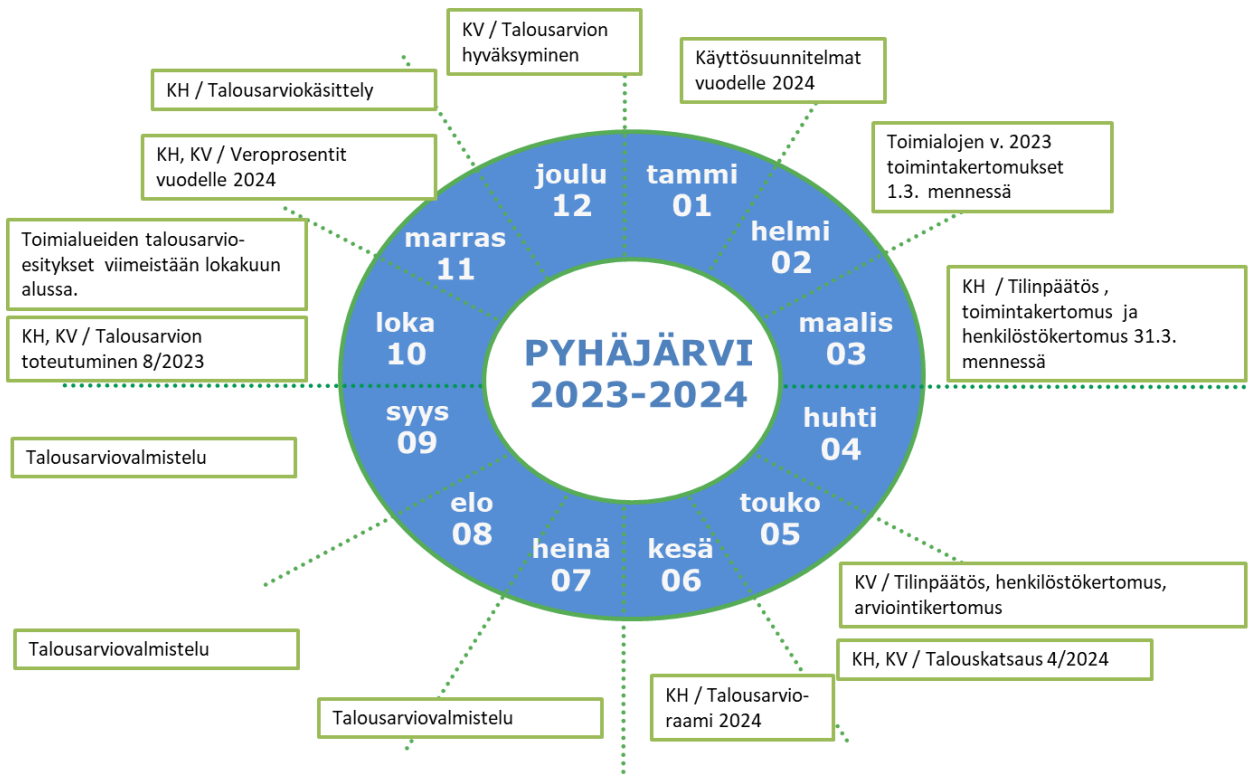
Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2023 mennessä.

Kaupunginhallitus antaa esityksen kaupunginvaltuustolle talousarviosta 2024 sekä taloussuunnitelmasta 27.11.2023.

Kaupunginvaltuusto päättää vuoden 2024 talousarviosta ja vuosien 2025 – 2026 taloussuunnitelmasta joulukuussa.

Talouden vuosikello 1.6.2023 – 31.5.2024

Pyhäjärven kaupungin talouden vuosikello 2023 - 2024

7.6.2023